Europska politika Matijaša Korvina: Matijaševa vanjska politika prvih godina vladavine (1458–1464)

Tomorad, Mladen

Source / Izvornik: **Kroatologija : časopis za hrvatsku kulturu, 2011, 2, 165 - 191**

Journal article, Published version
Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:738944

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

UDK 94(497.5)-05 Korvin.M.
Pregledni članak
Primljen 4. 5. 2011.
Prihvaćen 15. 11. 2011.

MLADEN TOMORAD
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Borongajska 83d, HR-10000 Zagreb
mladen.tomorad@zg.t-com.hr

EUROPSKA POLITIKA MATIJAŠA KORVINA

Matijaševa vanjska politika prvih godina vladavine (1458–1464)

Ovaj je članak prvi dio rada u kojem autor prikazuje vrlo kompleksnu europsku politiku ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina od njegova dolaska na vlast 1458. do iznenadne smrti u Beču 1490. godine. Pregled i analiza događaja temeljeni su na istraživanju mnogobrojnih izvora i literature.

U uvodu autor daje sažet prikaz života i djela Matijaša Korvina te njegove važnosti za povijest Hrvatske i Ugarske. U nastavku slijedi kratka analiza domaće i inozemne literature te pregled najvažnijih zbirki izvora za proučavanje toga razdoblja. Glavni je dio rada posvećen vanjskoj politici Matijaša Korvina tijekom njegovih prvih godina vladavine. Obrađuje se odnos obitelji Hunjadi s grofovima Celjskim i kraljem Ladislavom V. Habsburškim u razdoblju prije Matijaševa izbora za kralja, Matijaševo kratkotrajno utamničenje u Češkoj te izbor za kralja u siječnju 1458. Pritom su dane kratke naznake Matijaševa odnosa s majkom Elizabetom i ujakom Mihályem Szilágyjem te češkim gubernatorom Jurjem Podjebradskim. Zatim autor obrađuje razvoj daljnjih odnosa s Jurjem Podjebradskim nakon izbora za kralja, sukob s Fridrikom III. i Kazimirom IV. oko ugarskoga prijestolja od 1458. do 1463. koji završava svečanom Matijašovom krunidbom u ožujku 1464. godine. Razmatraju se i unutrašnji sukobi Matijaša i visokoga plemstva na čelu s Nikolom Iločkim i Ladislavom Gorjanskim te odraz tih zbivanja na vanjsku politiku kralja Matijaša u tom razdoblju. Obrađuje se i razvoj odnosa s Jurjem Podjebradskim koji je ponajprije vezan uz njegov brak s Katarinom. U zadnjem

dijelu rada obrađuje se Matijaševa politika prema Bosni i Bosanskomu Kraljevstvu te njegov sukob sa Stjepanom Tomaševićem. Također se analizira Matijaševa politika prema papinskomu dvoru koja je vezana uz njegov sukob s bosanskim vladarima iz obitelji Kotromanića, te Matijaševe vojne akcije do proljeća 1464. godine koje su vezane uz osmanska osvajanja na Balkanu i pad Bosne.

Ključne riječi: Hunjadi, Matijaš Korvin, europska politika, vanjska politika, Mihály Szilágyi, Juraj Podjebradski, Ladislav Gorjanski, Nikola Iločki, Ivan Vitez od Sredne, Fridrik III, Bosna, Kotromanići, Stjepan Tomaš, Stjepan Tomašević, papa Pio II, Mehmed II, Osmansko Carstvo

1. Uvod

Prije gotovo 470 godina rođen je Hunyadi Mátyás (1443–1490), zapovjednik "crne čete", istaknuti i domišljati političar i jedan od najobrazovanijih okrunjenih glava tadašnje Europe. Njegovo životno djelo, uz stabilno vladarsko vodstvo, produhovljeno je suvremenim humanističkim nazorima, a vlast koncentrirana u njegovim rukama podržana je uz pomoć snažnih vojnih jedinica. Njegovo je vrijeme i doba uspona duhovnoga života, procvata umjetnosti i kulture u cijelom kraljevstvu. Danas se on s pravom ubraja u najveće ličnosti svoga vremena poput Lorenza di Medicija, Luja IX, Henrika VII. Tudora, Leonarda da Vincija i Botticellija.

Njegova diplomatska aktivnost i vanjska politika vezana je uz prostor velikoga dijela Europe i Bliskoga istoka. On tako održava stalne diplomatske veze s papinskom kurijom[1], Venecijom, Napuljem, Milanom, Firencom, Ferrarom i drugim talijanskim državicama[2], sa Skenderbegom u Albaniji (Nagy i Nyáry 1875–1878), zatim izmjenjuje ambasadore s Francuskom, Burgundijom, Švicarskom i mnogim njemačkim kneževinama (*Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I: 947, Nagy i Nyáry 1875–1878). Kasnija razdoblja njegove vladavine obilježena su pokušajima stalnih kontakata s Rusijom, Perzijom i Egiptom (*Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I: 947). Vanjska je politika usmjerena ponajprije na Srbiju, Bosnu, Hrvatsku, u obranu od osmanske opasnosti, na Češku, Austriju i Njemačko Carstvo. Sedam-

[1] Poglavito za pontifikata Pija II, Pavla II. i Siksta IV.

[2] Diplomatska je aktivnost osobito živa nakon ženidbe s Beatricom 1476. godine.

desete i osamdesete godine obilježene su sukobom s njemačkim kraljem i carem Fridrikom III, i u svezi s tim pokušajem utjecanja na njemačke staleže koji su mu trebali osigurati njemačku krunu. Takve stavove starije historiografije (Franknói 1891, V. Klaić 1973: 87–88, Birnbaum 1992: 108, 112) uglavnom je ublažila suvremena historiografija koja smatra da su Matijaševe ambicije usmjerene u prvom redu prema jačanju položaja Ugarske u podunavskom prostoru, a ne i prema tituli njemačkoga kralja (Nehring 1975: 200–201, Grgin 2001: 27, 239, bilj. 56). Stalnim sustavima saveza u razjedinjenim srednjoeuropskim kraljevstvima i kneževinama Matijaš je pokušao ostvariti jednu jaku srednjo europsku državu na čelu s hunjadsko-korvinskom dinastijom.

Slika 1. Medalja Matijaša Korvina, kralja Ugarske, Češke i Dalmacije, Nacionalni muzej, Budimpešta

Matijaš ili Matija Korvin[3] rođen je 23. veljače 1443. (Hoensch 1998: 33)[4] (Cluj-Napoci, Koloszvár, Klausenburg – Transilvanija) u obitelji Hunyadi[5]. Otac Matijašev glasoviti je Janos Hunyadi[6] (Hunyad, Erdelj 1387 – Zemun, 11. 8. 1456), erdeljski plemić vlaško-slavenskoga podrijetla (Tomorad 2005: 95). Za svoga života Janos Hunyadi stekao je ugled velikoga borca protiv Osmanlija, a od 1446. godine bio je namjesnik u Ugarskoj (Tomorad 2005: 95). Kao mlađi sin[7] glasovitoga vojskovođe, Matijaš je 1458. godine, nakon kratkoga boravka u zatvoru, izabran za kralja (*Hrvatska opća enciklopedija* 2003, s. v. Hunyadi, Ladislav /László/: 15). Tijekom svoje vrlo burne vladavine Matijaš je postao "heroj ugarskoga otpora Osmanlijama" (Deák

[3] Na grbu obitelji Hunjadi nalazi se gavran (lat. *corvus*) po kojem je Matijaš poslije nazvan Korvinom.

[4] Charles Cawley (2006–2011. [http://fmg.ac/Projects/MedLands/CROATIA.htm#Ulric Cillydied1456], pristupljeno 7. 3. 2011) navodi da je Matijaš rođen 1440. godine.

[5] Ime Hunyadi potječe od grada Hunyad (Hunedoara) koji je Vojko, otac Janosa Hunyadija (u narodu poznat kao Sibinjanin Janko), dobio od hrvatsko-ugarskoga kralja Žigmunda (Sigismund) 1409. godine. U hrvatskom uobičajen prilagođen slovopisni lik Hunjadi.

[6] O Janosu Hunyadiju vidi: *Enciklopedija Jugoslavije* 1960, s. v. Janos Hunyadi: 305; *Hrvatska opća enciklopedija* 2003, s. v. Hunyadi, János (Ivan, Janko): 15.

[7] Matijašev stariji brat Ladislav nakon smrti svoga oca od kuge u zemunskoj je utvrdi postao zapovjednik beogradske utvrde. Kao osobu koja je sudjelovala u ubojstvu Ulricha II. Celjskoga, smaknula ga je 1457. opozicija oko mladoga kralja Ladislava V.

1982: 455). Oslanjajući se u prvom redu na sitno i srednje plemstvo te stanovnike gradova, stvorio je među prvim jaku centraliziranu državu u srednjoj Europi. Na svom je dvoru okupio najveće znastvenike i humaniste onoga vremena,[8] a sa svojom bibliotekom (*Bibliotheca Corviniana*) mogao se pohvaliti na svim europskim dvorovima (Tanner 2008). Matijaš je svojom ambicioznom osvajačkom podunavskom politikom uspio proširiti dominaciju Ugarske na velik dio srednje Europe. U svojoj unutrašnjoj politici do naših je dana ostao poznat kao veliki neprijatelj magnata i krupnoga plemstva te zaštitnik sitnoga plemstva i gradova. Velika je šteta što golem novac koji je utrošio na osvajačke pohode u srednjoj Europi nije iskoristio na pružanje većega otpora osmanskim nadiranjima. I u tom segmentu svoje vladavine postigao je značajne uspjehe jer je nakon pada Bosne 1463. godine uspio okupiti općeeuropsku kršćansku vojsku pod vodstvom pape Pija II. (1458–1464) (Franzen 1993: 203, Jedin 1993: 598) koja nažalost nije ni krenula iz Ancone na oslobađanje južne Europe od Osmanlija jer je 1464. godine papa Pio II. umro, a inicijativa je u međuvremenu propala. Ipak je vlastitim snagama uspio učvrstiti južni sektor obrane stvorivši Jajačku i Srebreničku banovinu i Senjsku kapetaniju čime je usporio osmanske prodore idućih stotinu godina (Tomorad 2005: 97). Nakon iznenadne smrti Matijaša u Beču 4. travnja 1490. godine cjelokupna se njegova politika raspala kao kula od karata. Građanski rat za vlast u državi oslabio je i decentralizirao Ugarsku čije su se posljedice vidjele dvadesetih godina XVI. stoljeća kada započinje nova velika ofenziva Osmanlija koja 1526. dovodi do propasti Hrvatsko-ugarskoga Kraljevstva, a 1541. i do pada Budima.

Matijaš je i poslije smrti dugo ostao u sjećanju puka kao "dobri kralj Matijaš", vjerojatno zato što se u njegovo vrijeme, usprkos velikim poreznim nametima, očuvala cjelovitost Ugarskoga Kraljevstva, a zatim i podigla kulturno-umjetnička razina same države.

[8] Među humanistima i znanstvenicima s našega prostora koji su bili vezani uz Korvinov kulturni krug svakako valja izdvojiti humanista i diplomata Ivana Viteza od Sredne i Ivana Česmičkoga, papinskoga legata Nikole Modruškoga, kipara Ivana Duknovića, kaligrafa i minijaturista Feliksa Petančića, Petra Zamanju, teologa i knjižničara Korvinove knjižnice, Ludovika Tubera Crijevića, povjesničara, Vinka Dubrovčanina, arhitekta, Martina iz Ilkuša, zagrebačkoga kanonika i dvorskoga astrologa, Serafina Bunića, profesora Budimskoga sveučilišta i pisca filozofsko-teoloških komentara, Ivana Polikarpa Barbula, povjesničara i pjesnika, i Antuna Duku, osobnoga kraljeva kapelana. O njima više vidi u radovima M. Kurelca, M. D. Birnbauma, D. Budiše, C. Fiskovića, D. Kniewalda, O. Perić, B. Grgina i drugih.

2. Literatura

2.1. Domaća literatura

Uloga kralja Matijaša nepravedno je zapostavljena u hrvatskoj historiografiji, a razlozi takva stava historiografa vezani su u prvom redu uz njegovu relativno malu usmjerenost prema hrvatskim prostorima.

Petnaesto je stoljeće inače slabije u nas istraženo, pa otuda nije podrobnije istražen ni Matijaš Korvin. Korvinsko razdoblje obuhvaćeno je u hrvatskoj historiografiji gotovo samo u velikim sintezama hrvatske povijesti. Nažalost do danas, kako je još daleke 1953. godine istaknuo Jaroslav Šidak (Šidak i dr. 1953, I: 746), u nas nema cjelovite ocjene svih aspekata Matijaševe vladavine. Doduše, u međuvremenu je Borislav Grgin (1997) obranio disertaciju o Matijašu Korvinu, ali se ona uglavnom bavi Matijaševom ulogom na hrvatskom prostoru, dok je njegova europska politika samo naznačena.[9] Tako je u hrvatskoj literaturi koja se bavila petnaestim stoljećem kralj Matijaš prikazan uglavnom kratkim prikazima (Šišić 1975: 237–241, Šidak i dr. 1953, I: 746–767, Raukar 1997). Jedini iscrpan, ali zastario prikaz života i djelovanja kralja Matijaša nalazi se u djelu Vjekoslava Klaića (V. Klaić 1973: 1–190) s početka 20. stoljeća. Klaić je djelomično obradio vanjsku politiku Korvina prema Bosni i Osmanlijama u monografiji o srednjovjekovnoj Bosni (V. Klaić 1882: 315–343). Nada Klaić njime se pozabavila u svojoj monografiji o srednjovjekovnom Zagrebu (N. Klaić 1982), ali samo u crticama koje se neposredno dotiču povijesti Gradeca. Iz njezina pera potječe i Matijaševa kratka biografija u *Enciklopediji Jugoslavije* (N. Klaić 1962). Josip Adamček dotaknuo je vladavinu Korvina u svojoj monografiji o agrarnim odnosima (Adamček 1980: 51–225). O hrvatskoj diplomaciji u razdoblju vladavine Matijaša Korvina pisali su Mladen Ančić (Ančić 1999, 2001) i Borislav Grgin (Grgin 1999).

Jedan od rijetkih hrvatskih historičara koji je sustavnije istraživao korvinsko razdoblje je Miroslav Kurelac. Težište je njegovih istraživanja na djelovanju naših humanista unutar korvinskoga kulturnoga kruga (Kurelac 1982a, 1982b, 1988, 1990). Uz Kurelca o spomenutom krugu pisali su i drugi historičari (Birnbaum 1981, 1986, 1988, 1992, Budiša 1988, C. Fisković 1950, 1965, 1990, I. Fisković 1990, Kniewald 1958, 1961, Perić 1979, 1990, Prijatelj 1957), ali središte njihovih istraživanja uglavnom se temeljilo na povijesti umjetnosti i književnosti. Kao što je već iz rečenoga vidljivo,

[9] Prerađena disertacija poslije je objavljena i kao knjiga *Počeci rasapa: Kralj Matijaš i srednjovjekovna Hrvatska*, Zagreb: Ibis grafika 2001.

gotovo nitko nije istraživao europsku politiku Matijaša Korvina i njezine posljedice na srednju i jugoistočnu Europu.

2.2. Inozemna literatura

Strana literatura uglavnom je napisana na mađarskom i njemačkom govornom području. Ponajprije zahvaljujući mađarskim historičarima u posljednjih stotinjak godina objavljen je veliki broj znanstvenih rasprava i sinteza mađarske povijesti kao i mnoštvo raznovrsne literature o Matijašu Korvinu. Historiografija je uglavnom svoja težišta bazirala na pojedinim aspektima ili periodima Matijaševe vladavine. Tako postoje inozemne monografije o korvinskom kulturnom krugu, knjižnici *Corviniana*, vojnoj problematici, ekonomskoj i financijskoj politici, vanjskoj politici prema Fridriku III. i Osmanlijama te mnogim drugim temama.

O kulturnoj povijesti korvinskoga kruga i knjižnici *Corviniana* pisali su, među ostalim, Balogh (1975), Csapodi (1973), Márton (1994), László (1993) i Tanner (2008), a o vladavini kralja Matijaša Franknói (1891), Kovács (1990), Mylyusz (1982) i Kubinyi (1999, 2008). Srednjoeuropskom politikom Matijaša Korvina bavio se Nehring (1975), vojnom poviješću Zarnóczki (1992), Rázsó (1973, 1982, 1986) i Szakály (1976, 1982a, 1982b). Od recentnih radova posebno valja spomenuti veliki katalog izložbe *Matthias Corvinus, the King: tradition and renewal in the Hungarian Royal Court, 1458–1490.* (Farbaky 2008). Izložba je održana u Povijesnom muzeju u Budimpešti (Budapest History Museum) od 19. ožujka do 30. lipnja 2008. godine. Katalog uz predmete prikazane na izložbi na više od šest stotina stranica sadrži i mnoge nove rasprave autora koji se bave razdobljem vladavine kralja Matijaša.

Svakako valja spomenuti i mnoštvo članaka koji se nalaze po raznim enciklopedijama (Deák 1982, *Encyclopedia Britannica Micropedia* 1995, s. v. Hungary Matthias I, Zacek 1984, Bak 1985) i priručnicima (Previté-Orton i Brooke 1936), kao i pregledima povijesti Mađarske (Engel 1813, Hanák 1991, 1995), Njemačke i Austrije (Hantsch 1951).

Od zbirki isprava i arhivske građe ponajprije valja izdvojiti ove zbirke: *Mátyás király levelei* I–II (Franknói 1895), *Magyarország egyházi és diplomáciai összeköttetése a római Szentszékkel* I–III. (Franknói 1900–1903), *Magyar diplomacziai emlekek Matyas kiraly korabol 1458–1490.* (Nagy i Nyáry 1875–1878) i Antonius de Bonfinis: *Rerum Ungaricarum decades* (Antonius de Bonfinis), *Quellen zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des XV. Jahrhundert* (Nehring 1976), *Decreti regni hungariae 1458–1490.* (Dory i dr. 1989), *The laws of the medieval kingdom of Hungary* (Bak i dr. 1996).

3. Europska politika Matijaša Korvina

3.1. Dolazak na vlast (1457–1458)

Godine 1456. smrt oca Janosa Hunyadija[10] stavila je trinaestogodišnjega Matijaša u težak položaj. Bojeći se velike moći obitelji Hunyadi, kralj Ladislav V. (1446–1457) dao je 1457. godine pogubiti Matijaševa starijega brata Ladislava zbog sudjelovanja u ubojstvu Ulricha II. Celjskoga (Tomorad 2005: 95). Našavši se u središtu dvorskih spletki Ladislava V, mladi je Matijaš kao brat urotnika završio u zatvoru u Pragu. No, 23. studenoga 1457. u Pragu je iznenada umro[11] (Šišić 1975: 236, Bak 1990: 70, Grgin 2001: 24) i mladi sedamnaestogodišnji kralj Ladislav V. Posmrče pa se time raspala personalna unija Austrije, Češke, Ugarske i Hrvatske. Matijaša je već idućega dana, 24. studenoga 1457, pustio iz zatvora češki upravitelj, a zatim i gubernator Juraj Podjebradski (1458–1471)[12] (Šišić 1975: 237, V. Klaić 1973: 9, Hanák 1995: 50). Kako bi učvrstio rodbinske veze, a s tim i svoj utjecaj na jednoga od mogućih pretendenata na ugarsko prijestolje, Juraj Podjebradski zaručio je mladoga četrnaestogodišnjega Matijaša svojom devetogodišnjom kćerkom Katarinom (Tomorad 2005: 95). Matijaš je s Jurjem sklopio ugovor prema kojemu je obećao da će s Jurjem i njegovim sinovima sklopiti vječni savez i kao nagradu isplatiti između 50 000 i 60 000 zlatnih forinti (V. Klaić 1973: 9). Prilike su se vrlo brzo razvijale pa na Saboru u budimskoj tvrđavi, 24. siječnja 1458. godine, prelati i baruni, vjerojatno igrajući na njegovu mladost i neiskustvo, izabiru za novoga kralja Ugarske i Hrvatske upravo Matijaša, a za regenta je postavljen Matijašev ujak Mihály Szilágyi[13] (Nagy i Nyáry 1875–1878, I: 3–4, V. Klaić 1973: 12, Bálint 1936: 612). To je prvi slučaj u dugotrajnoj povijesti Ugarske da je za kralja izabran predstavnik plemstva bez obiteljskih i dinastičkih veza s nekom od kraljevskih kuća, ali i prvi put nakon izumiranja dinastije Arpadovića da je domaći čovjek izabran za kralja.

U vezi s vanjskim odnosima i politikom Izborni je sabor odabrao tada dva poslanstva, od kojih je prvo trebalo otići kralju i caru Fridriku III. (1440–1493) i od njega tražiti povrat krune sv. Stjepana, dok je drugo trebalo otići češkomu gubernatoru Jurju Podjebradskomu i dovesti novoga kralja u Ugarsku (V. Klaić 1973: 13, Bak 1990: 70, Grgin 2001: 25). Pri izboru Matijaša

[10] Umro prilikom obrane zemunske utvrde od Osmanlija.

[11] Godinama se smatralo da je Ladislav V. bio otrovan, ali su istraživanja 1985. godine potvrdila da je uzrok smrti bila akutna leukemija.

[12] Za razliku od starije historiografije, u novije vrijeme prisutno je mišljenje da je Matijaš pušten iz zatvora tek nakon što je njegova majka Elizabeta platila veliku otkupninu.

[13] Izvještaj Petra Thomasija od 24. siječnja 1458.

za kralja veliku ulogu odigrali su Ivan Vitez od Sredne (1405–1472), odgojitelj te budući savjetnik i kancelar kralja Matijaša, Matijašev ujak Mihály Szilágyi i kraljeva majka Elizabeta (*Erzsébet Szilágyi*) (V. Klaić 1973: 13).

Slika 2. Janko Hunjadi u borbi s Turcima, Nacionalni muzej, Budimpešta

Jurja Podjebradskoga nije trebalo posebno siliti da svoga budućega zeta Matijaša vrati u Ugarsku. Njegova oružana pratnja svečano ga je dopratila u pogranični grad Stražnice gdje je predan ugarskim poslanicima 5. veljače 1458. godine (V. Klaić 1973: 13, Grgin 2001: 25). Nekoliko dana poslije, 9. veljače 1458, ugovorom su utvrđene odredbe između mladoga kralja i češkoga gubernatora Jurja Podjebradskoga, a prema ugovoru Matijaš se obvezao da će uzeti Jurjevu kćer Katarinu za ženu (V. Klaić 1973: 13). Zbog nezadovoljstva s tom prisegom Matijaševa majka i ujak gubernator obećali su palatinu Ladislavu Gorjanskomu (*Ladislas Garai*) da će se mladi kralj vjenčati s njegovom kćeri Anom[14] (Franknói 1891: 43–44, 60, 66, V. Klaić 1973: 13, 17, Bálint 1936: 612, Grgin 2001: 25), ali je Matijaš ostao čvrst pri ugovoru s Jurjem (V. Klaić 1973: 13, Bálint 1936: 612, Bak 1990: 70) te je 14. veljače iste godine ušao svečano u Budim[15] (V. Klaić 1973: 14).

3.2. Prve godine vladavine i borba s Fridrikom III. za ugarsku krunu (1458–1464)

Mladi Matijaš bio je jaka ličnost te je teško podnosio skrbništvo svoga ujaka i gubernatora Mihálya Szilágyija. Stoga je ubrzo između njih dvojice

[14] Ovo je vjerojatno prvi od dvaju razloga sukoba Matijaša i Ladislava Gorjanskoga iste godine. Drugi je razlog smjenjivanje Ladislava s njegove palatinske časti u srpnju 1458. godine.

[15] Klaić griješi kada govori da je osamnaestogodišnji kralj ušao u Budim. Matijaš u to vrijeme još uvijek ima četrnaest godina jer je rođen 24. veljače 1443. godine.

došlo do sukoba i razmimoilaženja, što je rezultiralo odlaskom Szilágyija iz Budima u Beograd sredinom ožujka 1458. (V. Klaić 1973: 14, Grgin 2001: 25). Tim činom započinje učvršćivanje Matijaševe vlasti u kraljevstvu (V. Klaić 1973: 15). U Hrvatskoj i Dalmaciji nakon izumiranja grofova Celjskih vladala je anarhija, a za gradove i zemlju međusobno su se otimali bosanski kralj Stjepan Tomaš Ostojić (1444–1461), herceg Stjepan Vukčić i Venecija. Kako bi smirio prilike u tom području, Matijaš je za hrvatsko-dalmatinskoga bana izabrao Pavla Špirančića (1459–1463) (V. Klaić 1973: 15–17, Šišić 1975: 237, Grgin 2001: 89). Ti postupci u zemlji rađaju opoziciju mladomu kralju, a njezini su najžešći predstavnici palatin Ladislav Gorjanski i erdeljski knez Nikola Iločki (*Nicholas Ujlaki*) (V. Klaić 1973: 16, Bak 1990: 70, Grgin 2001: 25).

2. ožujka 1458. (V. Klaić 1973: 16, Grgin 1997: 26) godine češkim je kraljem postao Juraj Podjebradski, koji je u međuvremenu izmirio pobunjenoga erdeljskoga kneza Nikolu Iločkoga i kralja Matijaša. Na Saboru 28. svibnja 1458. Matijaš traži novac i vojsku za borbu protiv domaćih neprijatelja i osmanskoga sultana Mehmeda II, ali staleži odbijaju kraljev prijedlog (V. Klaić 1973: 17). Zaključak je Sabora da kralj sam o svojem trošku mora braniti državu, jedino ako se neprijatelj nalazi na samim granicama kraljevstva, kralj može pozvati staleže na opću mobilizaciju, a ako u roku od dva tjedna neprijatelju nema ni traga, vojska se može vratiti svojim kućama (V. Klaić 1973: 17, Bálint 1936: 612).

Nezadovoljan postignutim, Matijaš je odlučio započeti borbu protiv neposlušnoga plemstva, velikaša i palatina Ladislava Gorjanskoga, kojega ubrzo svrgava, a na njegovo mjesto postavlja Mihajla Orsaga. Nezadovoljnici već 26. srpnja 1458. stvaraju prvu urota protiv mladoga kralja u Simontoryju (Tolnanska županija) na čelu s Ladislavom Gorjanskim, Nikolom Iločkim i Mihályem Szilágyijem. Budući da je urota brzo otkrivena, Ivan Vitez od Sredne uspijeva razbiti savez tih vođa, a Ladislav Gorjanski ostaje usamljen u opoziciji (Franknói 1891: 45–46, V. Klaić 1973: 17–18).

U tim se trenucima povećava osmanska opasnost jer je sultan Mehmed II. (1451–1481) uspio pokoriti gotovo cijelu Srbiju s vojskom od 40 000 vojnika (Matuz 1992: 44). Zanimljivo je da je povod pohodu upravo sporazum između despotice Jelene i Ugarske kojim Mađari dobivaju utvrdu Golubac (V. Klaić 1973: 24). Međutim, taj posjed nije bio dugoga vijeka jer je Golubac pao u ruke Osmanlija, a pohod osmanske vojske uskoro je nastavljen u Slavoniju (V. Klaić 1973: 25). Stoga kralj Matijaš kreće s papinskim legatom Ivanom Carvajalom, koji vodi križarske čete, 9. rujna u Petrovaradin kako bi protjerao osmanske čete iz Srijema. Prvi se sukob Matijaševe vojske s Osmanlijama dogodio 22. rujna. Osmanske trupe dale su se u bijeg, a njihov

progon nastavio se sve do Save u kojoj se utopilo 5000 Osmanlija (V. Klaić 1973: 25).

Tom se pobjedom povećavaju i Matijaševe ambicije. On je namjeravao skupiti veliku i jaku vojsku od 80 000 vojnika za daljnji rat protiv Osmanlija. Zbog nedostatka novca Matijaš je prvi put, na svoju ruku, bez dozvole staleža, nametnuo kraljevstvu posebni ratni porez u iznosu jedne forinte od ognjišta (V. Klaić 1973: 26, Adamček 1980). Tim se činom ponovno buni Matijaševa opozicija. Nakon brzoga smirivanja prilika u zemlji zatvoren je i osuđen na smrt jedan od glavnih vođa urote, Matijašev ujak Mihály Szilágyi. Smaknuće ipak nije provedeno jer se papinski legat založio za život kraljeva ujaka (V. Klaić 1973: 26). Zbog nedostatka dovoljnih financijskih i vojnih snaga Matijaš ne započinje vojne akcije, a planove o velikom pohodu na osmanski teritorij ostavlja za budućnost.

Na Saboru u Segedinu u prosincu 1458. kralju je dopušteno osnivanje banderija za obranu kraljevstva. Svaki plemić bez podanika, kao i veći posjednik, dužan je dati po jednoga vojnika u kraljevu vojsku. Svake godine kralj može pozivati vojne jedinice i držati ih tri mjeseca, a dopuštena je prvi put njihova upotreba i izvan granica kraljevstva (V. Klaić 1973: 27). Upravo na tim odredbama kralj će širiti svoje ovlasti i gotovo na svakom budućem saboru tražiti još veća materijalna sredstva te nove izvanredne poreze za njihovo prikupljanje. Odredba o upotrebi vojnika izvan granica kraljevstva omogućit će Matijašu i vođenje mnogobrojnih ratova u središnjoj i jugoistočnoj Europi tijekom cijelokupne vladavine.

Bosanski kralj Stjepan Tomaš došao je na Sabor u Segedin u studenom 1458, što je potaknulo rješavanje političkih pitanja odnosa Ugarske prema Bosni i Srbiji[16] (V. Klaić 1882: 315, V. Klaić 1973: 29). U proljeće 1459. godine njegov sin Stjepan Tomašević uspijeva zauzeti Smederevo i Beograd, tj. posljednje ostatke nekadašnje srpske države (V. Klaić 1882: 315–316). Taj politički potez ne nalazi odobravanje kod sultana Mehmeda II. te on skuplja vojsku i uskoro napada Smederevo koje se predalo 20. lipnja 1459. godine. Pad Smedereva uzbudio je kršćansku Europu (V. Klaić 1882: 315–317) na čelu s papom Pijem II. Kralj Matijaš i papa ubrzo optužuju Kotromaniće i despoticu Jelenu zbog napuštanja grada, a odlaze i tako daleko da ih proglašavaju izdajicama kršćanstva (V. Klaić 1882: 317, 1973: 29–30). Matijaš pak u tom trenutku u svojoj vanjskoj politici prema jugoistočnoj Europi može napadati samo riječima. On ne može znatnije pomoći Kotromanićima

[16] Sjepan Tomaš došao je u Segedin 30. studenoga 1458, a napustio ga je 19. siječnja 1459. godine.

u obrani Smedereva jer se i sam nalazi u nezavidnoj situaciji, odnosno bori se za očuvanje vlastitoga prijestolja.

Slika 3. Matijaš Korvin u društvu svojih dvorana, Nacionalni muzej, Budimpešta

Naime, u isto je vrijeme u Ugarskom Kraljevstvu ponovno skovana urota protiv Matijaša na čelu s bivšim prelatom Ladislavom Gorjanskim, Nikolom Iločkim i drugim velikašima (Franknói 1891: 45–46, Bak 1990: 70, Grgin 2001: 25). U tom trenutku u vanjsku politiku Matijaša upleće se, upravo zahvaljujući toj uroti, car Fridrik III.[17] (1440–1493). Urotnici već nakon Sabora u Segedinu početkom 1459. godine, nezadovoljni Matijaševom politikom, proglašavaju za protukralja Fridrika III, njemačkoga kralja i rimskoga cara (Šišić 1975: 237, V. Klaić 1973: 30, Bálint 1936: 612, Bak 1990: 70, Grgin 2001: 25).

Matijaš odmah uviđa opasnost koja vreba od protukralja Fridrika te u Budim poziva sve velikaše kako bi dobio uvid u vjernost svojih podanika. Skupljeni prelati i baruni 10. veljače 1459. prisežu vjernost kralju, a Matijaš se obvezuje "da će svoje vjerne pristalice podržavati u njihovim pravima i običajima i da će ih braniti od buntovnika i silnika, a ako bi zbog jedinstva i potreba kraljevstva trebao neka prava i običaje promijeniti on to neće učiniti bez njihova savjeta i pristanka"[18] (V. Klaić 1973: 31).

Urotnici na čelu s Nikolom Iločkim šalju 17. veljače kralju Fridriku pismo kojim ga pozivaju da uzme krunu Ugarske i Hrvatske, a kao razlog navedeno je da je Fridrik rođak preminuloga kralja Ladislava Postuma i da se u njegovim rukama nalazi i kruna sv. Stjepana (V. Klaić 1973: 31). Kralj Fridrik uzdao se u papu Pija II. pa se već 4. ožujka 1459. godine dao proglasiti kraljem Ugarske (*zu Hungern, Dalmacien, Croacien etc. Kunig*) (V. Klaić

[17] Opsežnije o tridesetogodišnjim sukobima cara Fridrika III. i kralja Matijaša vidi u: Nehring 1975.

[18] *Et si quid pro unitate et necessitate regni de hactenus observatis iuribus et consuetudinibus eorum mutandum fuerit aut addendum, id sine consilio et consensu eorum non faciemus.*

1973: 32, Laffan 1936: 146–147, Bálint 1936: 612–613). U isto vrijeme, 22. ožujka rodio se u Bečkom Novom Mjestu Fridrikov sin, Maksimilijan, a na njegovu krštenju krsni je kum Nikola Iločki (V. Klaić 1973: 31). Sama ova činjenica već upućuje u kako se teškom položaju i u kakvoj opasnosti nalazio kralj Matijaš.

Kralj Fridrik poziva tada "vojvodu Matijaša" da mu se pokloni "kako predstoji vjernom podaniku". Matijaš tada čini odlučan potez te 24. travnja poziva staleže u borbu protiv Fridrika III, a Nikoli Iločkomu oduzima sve časti i povlastice (V. Klaić 1973: 32).

U Ugarskoj i Slavoniji već je od početka travnja buktio građanski rat pristaša obiju strana. Početkom travnja Matijaš je poslao na austrijsku i štajersku granicu 3000 vojnika gdje su ih dočekale Fridrikove postrojbe od 2000 vojnika na čelu s Nikolom Iločkim. Šimun Nagy, vojskovođa ugarskih četa, napao je 7. travnja neprijatelja kod Körmenda na rijeci Rabi. Bitka je završila vrlo nepovoljno za kralja Matijaša jer su njegove trupe razbijene nakon cjelodnevnih borbi. No, vojska protukralja Fridrika nije bila u stanju dalje progoniti preživjele ostatke ugarske vojske zbog velikoga broja mrtvih i ranjenih (Franknói 1891: 75). U isto vrijeme žestoke borbe vođene su u Slavoniji između vojske kneza Martina Frankapana koji je stao na stranu Fridrika i četa koje su ostale vjerne kralju Matijašu na čelu sa Stjepanom Frankapanom (Franknói 1891: 75). Kralj Matijaš i Ivan Vitez od Sredne pokušali su se izmiriti sa svojim protivnicima odnosno bivšim vazalima pri čemu nisu birana sredstva (V. Klaić 1973: 32–33). Situacija se počela okretati na Matijaševu stranu u trenutku kada umire Ladislav Gorjanski (Franknói 1891: 75–76). Ubrzo kralj uspijeva pridobiti na svoju stranu i Jana Vitovca te Maksimilijanova kuma, Nikolu Iločkoga (V. Klaić 1973: 32–33).

Tomu preokretu najviše su pridonijeli papa Pio II.[19] i njegov legat Ivan Carvajal. Papa Pio II. ovlastio je 24. veljače 1459. svoga legata da zaprijeti crkvenim kaznama svim protivnicima kralja Matijaša, a 2. travnja poslao je caru Fridriku III. pismo kojim ga nastoji odvratiti od ugarske krune (V. Klaić 1973: 33). Diplomatska prepiska papinske kancelarije i Fridrika III. bila je ključna u daljnjem tijeku zbivanja jer brojni velikaši, uvidjevšti da papa stoji uz Matijaša, naglo mijenjaju stranu, napuštaju protukralja Fridrika te se izmiruju sa svojim zakonitim vladarem (Franknói 1891: 45–46). Vjerojatno je jedan od razloga napuštanja Fridrikova tabora bilo stanje vojske urotnika nakon bitke kod Körmenda. Naime, protukralj je vrlo slabo pomagao svoje pristalice koji su se sami morali boriti protiv sve jačega Matijaša i njegovih sve

[19] O životu pape Pija II. (rođen kao *Aeneas Silvius Piccolomini*) vidi: Armstrong 1936: 181–187, Jedin 1993, III/II: 598–605.

brojnijih pristalica (Franknói 1891: 45–46). No, građanski rat nije se zaustavio jer se iz zatvora u Vilagošu uspio izvući Matijašev ujak Mihály Szilágyi, koji odmah po svom oslobođenju okuplja protivnike svoga nećaka (Franknói 1891: 45–46). Matijaš je ipak do 1. rujna 1459. uspio sklopiti sporazum sa svojim ujakom, koji ubrzo preuzima obranu južnih granica Ugarske od nove osmanske opasnosti[20] (Franknói 1891: 45–46, V. Klaić 1973: 34).

U srpnju 1459. Fridrik III. došao je u Brno, a 31. srpnja 1459. dao je u leno Češko Kraljevstvo Jurju Podjebradskom čime je pokušao pridobiti Jurja na svoju stranu (V. Klaić 1973: 33). Međutim, Juraj Podjebradski je u isto vrijeme imao mnogo veće ambicije jer je želio postati njemačkim kraljem (V. Klaić 1973: 33). U kolovozu 1459. Fridrik III. i Juraj Podjebradski sklopili su nekoliko ugovora prema kojima se Juraj obvezao caru da će ga za dobru plaću pomagati da stekne Ugarsku. Na papiru je to tako izgledalo, ali se Juraj u stvarnosti nije uopće zalagao u pružanju pomoći pri ostvarivanju Fridrikovih nakana. Jedino što je učinio bila je pomoć prilikom utanačenja primirja između dviju strana 24. lipnja 1460. godine (V. Klaić 1973: 34–35). U veljači 1460. godine Matijaš je poslao na njemački državni Sabor u Nürnbergu mladoga humanista Jurja Polikarpa kako bi prisilio cara da se odrekne daljnjih težnji na ugarsko prijestolje. No, taj diplomatski pokušaj nije urodio plodom te se rat ubrzo nastavio. U isto su se vrijeme pojavili i novi neprijatelji mladoga, ali energičnoga kralja u liku Ivana Jiskra od Brandysa, staroga neprijatelja porodice Hunjadi koji na svoju stranu pridobiva i mnoge kapetane čeških i poljskih četa (V. Klaić 1973: 35–36). Kralj je Matijaš u svibnju 1460. godine na Saboru u Egeru zatražio nove poreze za daljnje ratovanje, te je poslao erdeljskoga vojvodu Sebastijana Rozgona i kraljevskoga suca Ladislava Paloca s četama na Ivana Jiskru i njegove pristalice (V. Klaić 1973: 36). Uskoro uz pomoć Emerika Zapolje, koji je krajem stoljeća odigrao veliku ulogu u dolasku Vladislava II. Jegelovića na ugarsko prijestolje, Matijaš kreće na bojišta u Šaroškoj i Šipurškoj županiji gdje je osvajao gradove svojih protivnika (Franknói 1891: 46, V. Klaić 1973: 36). Potkraj 1460. godine Matijaš je došao u Trenčin, na granicu Ugarske i Moravske, kako bi se sastao sa svojim budućim tastom Jurjem Podjebradskim u vezi sa sklapanjem braka s njegovom kćerkom. Ondje se razbolio pa je poslao Jurju poslanstvo u Olomuc koje je dogovorilo ugovor o ženidbi koja se trebala obaviti 1. svibnja 1461. godine. Prema tom ugovoru mlada kraljica Katarina trebala je dobiti 7000 forinti iz državne blagajne i sve posjede koje je nekada držala supruga kralja Žigmunda (Franknói 1891: 46, V. Klaić 1973: 36).

[20] Budući da je Matijaš nastojao Osmanlijama ponovno oduzeti Smederevo, poslao je u jesen 1460. godine Szilágyija s vojskom prema Smederevu, ali je ovaj zarobljen pri pokušaja proboja iz utvde i odveden u Carigrad gdje je pogubljen zajedno sa svojih 28 suboraca u veljači 1461. godine.

Ivan Jiskra za to vrijeme nije mirovao te je posebnim ugovorom od 10. ožujka 1461. priznao Fridrika III. za kralja Ugarske. Koliko su kompleksne političke prilike u XV. stoljeću, pokazuje i činjenica da Fridrikov brat, Albrecht VI.[21] (Hantsch 1951: 198), nudi Matijašu savez (Grgin 1997: 28). Matijaš već tada namjerava poslati veću vojsku u austrijske zemlje, ali ga papinski legat Ivan Carvajal pokušava još jednom pomiriti s Fridrikom. Mirovni sastanak zakazan je u Győru za 4. lipnja 1461. (Franknói 1891: 46, V. Klaić 1973: 36). U međuvremenu u Budim dolazi nadvojvoda Albrecht VI. koji je prisutan i na vjenčanju mlade češke kraljevne Katarine (Kunigunde) i kralja Matijaša (Franknói 1891: 46, V. Klaić 1973: 36). Kako je mirovni sastanak završio bez ikakva sporazuma, Matijaš je poslao nadvojvodi Albrechtu pomoć od 4000 konjanika i 1200 pješaka pod vodstvom Mihajla Orsaga (Franknói 1891: 46, V. Klaić 1973: 36). Tijekom druge polovice 1461. Matijaš uglavnom ratuje s češkim i poljskim četama u Heveškoj županiji (V. Klaić 1973: 36).

U isto vrijeme nadvojvoda Albrecht VI. na molbu češkoga kralja Jurja Podjebradskoga sklopio je mir s bratom i carem Fridrikom III. Taj je događaj prvi put pomutio odnose između Jurja i Matijaša jer je češki kralj neizravno radio u korist Matijaševa protukralja. Uza sve te nedaće Matijaša je ponovno ostavio i Nikola Iločki čija se kći Jeronima udala za češkoga kraljevića i Jurjeva sina Henrika. Tom je ženidbom stvorena treća strana koja je željela na ugarsko-hrvatsko prijestolje postaviti upravo Henrika (V. Klaić 1973: 36–37). No, pojava treće osobe koja pretendira na ugarsko prijestolje izravno je dovela do izmirenja cara Fridrika i kralja Matijaša.[22] Legitimni ugarski kralj vjerojatno je već u međuvremenu uvidio da od potpunoga mira i legitimiteta vlasti neće biti ništa dok od Fridrika ne dobije krunu sv. Stjepana pa je sljedećih nekoliko godina dio svoje pažnje usmjerio prema rješavanju toga problema.

Nove okolnosti oko eventualnoga pomirenja njemačkoga i ugarskoga vladara odgovarale su papi Piju II. koji je nakon kongresa u Mantovi 1459. stalno pokušavao povesti veliku križarsku vojsku protiv Osmanlija na čije se čelo želio sam postaviti (V. Klaić 1973: 37, Armstrong 1936: 182–183, Grgin 1997: 255). U proljeće 1462. godine došao je k caru Fridriku III. u Graz novi papinski legat, kretski nadbiskup Jeronim Lando (*Hieronymus Landus*), a s Matijaševe strane, njegov vjerni suradnik i savjetnik, varadinski biskup Ivan Vitez od Sredne[23] (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, Nehring 1975:

[21] Albrecht je umro 2. prosinca 1463.

[22] Grgin (1997: 28) ističe da su Matijaš i Fridrik sklopili sporazum zbog proglašenja Jurjeva sina ugarskim kraljem.

[23] Vitez u Graz dolazi u ožujku 1462.

18). Ivan Vitez bio je također i posrednik između kralja Matijaša i Fridrika, pa je 3. travnja 1462. godine, uz pomoć papinskoga legata Jeronima Landa, sklopljen privremeni mir između zaraćenih strana (Nehring 1975: 18). Tijekom sklapanja mirovnoga ugovora obje su strane raspravljale i o mogućim zajedničkim akcijama u Bosni u borbi protiv sve veće osmanske opasnosti (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, Nehring 1975: 18).

U pet točaka ugovora od 3. travnja 1462. (Nehring 1975: 19) Ugarska je trebala Fridriku III. platiti odštetu u iznosu od 80 000 dukata (točka 1). Fridrik je bio dužan izručiti Matijašu krunu sv. Stjepana i grad Šopron. Gradovi Fraknó, Kabold, Željezno, Kiseg i Rohunac ostali su i dalje u Fridrikovoj vlasti, a Fraknó i Kabold mogao je ugarski kralj, nakon careve smrti, otkupiti za 40 000 dukata (točka 2). Car je mogao zadržati kraljevski naslov ugarskoga, hrvatskoga i dalmatinskoga kralja do svoje smrti (točka 3). Fridrik je bio dužan primiti kralja Matijaša kao svoga sina, a ovaj ga je morao poštovati kao svoga oca (točka 4). Ugovorom je određeno da će se oba kralja međusobno poštovati. Ako Matijaš umre bez muških potomaka, pravo na prijestolje pripada caru ili njegovu sinu, a ako Fridrik umre, Mađari će postaviti na prijestolje jednoga od njegovih sinova (točka 5). Prema ugovoru svotu od 80 000 dukata i isprave o miru ugarski staleži i kralj Matijaš predat će caru u Bečkom Novom Mjestu, a Fridrik će tada poslanicima uručiti krunu sv. Stjepana (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, V. Klaić 1973: 37, Grgin 2001: 26). Matijašu je taj ugovor sa stanovišta dinastičkih interesa vjerojatno u tom trenutku bio vrlo povoljan jer je bio mnogo mlađi od cara kojemu je taj ugovor ostao samo neostvarena želja. Ali Fridrik je nadživio Matijaša, te su Habsburgovci u budućnosti temeljili svoje pretenzije na ugarsko-hrvatsko prijestolje upravo na temelju toga ugovora.

Matijaš je nešto ranije započeo i pregovore sa svojim protivnicima u Ugarskoj i Slavoniji. U Ostrogonu je 10. veljače 1462. izdao povelje grofovima Ivanu, Sigismundu i Jurju od Bozina i Sv. Jurja kojima je dao pravo da kopaju i obrađuju rude na svojim posjedima, a u međuvremenu se nagodio i s Bertholdom Ellerbachom od Monyorókeréka. S češkim kapetanom Ivanom Jiskrom od Brandysa nagodio se 14. svibnja 1462. vrativši mu sve osvojene gradove. Jiskra se pak obvezao da će biti vjeran Matijašu u ratovanju s Osmanlijama, a kralj se obvezao da će mu platiti do kraja godine 40 000 dukata te će mu dati grad Solunak i u svoju službu uzeti 150 njegovih ljudi (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, V. Klaić 1973: 37).

Na novom Saboru, koji se sastao u Budimu 20. svibnja 1462, vijećalo se o uvjetima mira s Fridrikom III. i prikupljanju sredstava koja je kralj bio dužan platiti caru i Jiskri. Sabor je trajao šest dana, a na njemu su prihvaćeni svi uvjeti mira te posebni porez od jedne forinte. Kralj se 31. svibnja ipak morao

obvezati da više nikada neće barunima, plemićima i prelatima nametati nikakve kontribucije (V. Klaić 1973: 37–38). Za konačan mir trebalo je prikupiti 120 000 dukata. Novac se polako prikupljao tijekom druge polovice 1462, a u njegovu prikupljanju pomogli su bosanski kralj Stjepan Tomašević[24] i Dubrovačka Republika[25] (V. Klaić 1973: 39).

No, diplomatski rat Fridrika III. i Matijaša Korvina nije time prestao pa se u njega ponovno morao uključiti i papa Pio II, koji prisiljava cara da se drži ugovora iz Graza od 3. travnja 1462. godine (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, V. Klaić 1973: 39). Papa je 7. svibnja 1463. potvrdio preliminarni mir i tada započinju pregovori o konačnom miru (Nagy i Nyáry 1875–1878: I, V. Klaić 1973: 39). U srpnju 1463. godine okupljaju se ugarski poslanici na čelu s kaločko-bačkim nadbiskupom Stjepanom Vardom, varadinskim biskupom Ivanom Vitezom, kraljevskim sucem Ladislavom Palocom, Emerikom Zapoljom i Nikolom Iločkim. Ratifikacije ugovora predala je 19. srpnja 1463. godine u Bečkom Novom Mjestu Fridrikova delegacija,[26] a Matijaševa strana ratifikaciju potpisuje u Šopronu (Ödenburg)[27] (Nehring 1975: 202–209). Nakon što je ugarska delegacija predala ugovorenu svotu od 80 000 dukata, 24. srpnja 1463. godine kruna sv. Stjepana ponovno prelazi u ruke Mađara. Fridrik je istoga dana potvrdio konačni mir,[28] a Matijaš je učinio isto u Budimu dva dana poslije[29] (Nehring 1975: 209–213) po primitku krune sv.

---

[24] Prema pismu od 10. kolovoza 1462.

[25] Iznos od 1000 dukata.

[26] *Fridericus Divina favente clemencia Romanorum Imperator semper augustus Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Rex; Ac Austrie, Stirie, Carinthie et Carniole Dux; Dominus Marchie Sclavonice et Portusnaonis; Comes in Habspurk, Tirolis, Pherete et in Kiburg; Marggravius Burgovie. Recognoscimus cum alias occasione diferenciarum et controversiarum inter nos ex una et inclitum regnum Hungarie Prelatosque, Barones, Nobiles, Proceres, Incolas et Inhabitatores eiusdem regni Hungarie partibus ex altera, subortarum et vertencium ad nonnullos articulos et capitula pacis et concordie in presencia venerabilis Jeronimi Archiepiscopi Cretensis, … venerabilibus et magnificis Stephano Collecensis et Wachiensis ecclesiarum Archiepiscopo …, Johanne Episcopo Waradiensi, principibus Nicolao de Bylack, Weyvoda Transilvano et Machoviensis ac regni Slavonie Bano compatre nostro Comite Ladislao de Palocz, Judice Curie Regie, et Emerico de Sapolia, summo theaurario regio et Capitaneo parcium superiorum regni Hungarie, devotis fidelibus nostris dilectis, nomine Serenissimi principis domini Mathie pretacti regni Hungarie Regis filii nostri karissimi, Prelatorumque Baronum, Precarum et Nobilium eiusdem regni ad finalem et ultimatam conclusionem eorundem articulorum sponte libere, bona et sincera voluntate in hunc, qui sequitur modum denimus.* Uvod ugovora od 19. srpnja 1463. iz Bečkoga Novoga Mjesta.

[27] Ugovor od 19. srpnja 1463. iz Ödenburga.

[28] Ugovor je ratificirao Fridrik III. 19. srpnja 1463. u Bečkom Novom Mjestu.

[29] Ugovor je ratificirao kralj Matijaš 26. srpnja 1463. u Budimu (Ofen).

Stjepana (V. Klaić 1973: 39–40, Nehring 1975: 20–21, Hantsch 1951: 198). Tim činom završava dugo razdoblje borbi za ugarsku krunu između kralja Matijaša i njemačkoga kralja Fridrika III, ali će se njihovi sukobi nastaviti sve do Matijaševe smrti.

Ipak ni tada ne dolazi do konačnoga mira u državi jer u međuvremenu pada Bosna sa svojim posljednim kraljem Stjepanom Tomaševićem. Naime, u proljeće 1463. godine Matijaš je bio prisiljen svoju pažnu usmjeriti obrani jugoistočnih granica svoje države kojima prijeti sve veća osmanska opasnost. Nakon što su Osmanlije tijekom svibnja i lipnja 1463. osvojile Bosnu te smaknuli Stjepana Tomaševića u Ključu, kralj Matijaš započeo je velike vojne akcije protiv Osmanlija. Tijekom ljeta i jeseni on ratuje u Srbiji i Bosni. U prosincu konačno osvaja jajačku utvrdu i čitav niz gradova u području Vrbasa i Usore te time stvara novi obrambeni pojas.

3.3. Odnos Matijaša Korvina i obitelji Kotromanića do pada Bosne

Nakon pada Smedereva pod vlast Osmanlija u ljeto 1459. godine Stjepana Tomaša optužuju kralj Matijaš i papa Pio II. za izdaju kršćanstva. Godine 1460. bosanski kralj Stjepan dolazi u ponovni spor s papom i Matijašem jer je optužen da je pomagao Osmanlijama u borbi protiv Stjepan Vukčića, oca svoje žene Katarine, s kojim je bio zavađen. Tada je Stjepan nastojao uvjeriti papu Pija II. i njegove legate u svoju nevinost (V. Klaić 1882: 318), a pri tome je došao u novi sukob s kraljem Matijašem kojemu se nije sviđala ideja da bosanski kralj dobije krunu od pape (V. Klaić 1882: 318–319, Ančić 2001: 112–113). U isto vrijeme osmanska opasnost neprestano se sve više povećavala. Izvori koji govore o tim događajima vrlo su šturi pa nije sasvim jasno što se događalo u samoj Bosni između kralja Stjepana Tomaša i Stjepana Vukčića. Ivan Tomašević u svom ljetopisu izvještava da su 10. srpnja 1461. godine bosanskoga kralja ubili kod Orahovice brat Radivoj i sin Stjepan (Nagy i Nyáry 1875–1878, sv. I: 85). Starija je historiografija smatrala da je nasilna smrt Stjepana Tomaša bila povod osmanskomu sultanu Mehmedu II. da krene u novi pohod na bosanske gradove (V. Klaić 1882: 320). Bosansko je Kraljevstvo tada pripalo sinu preminuloga kralja Stjepanu Tomaševiću (1461–1463). On se ubrzo izmiruje sa Stjepanom Vukčićem (Ančić 2001: 111) te pod pritiskom osmanske opasnosti šalje poslanstvo papi Piju II. s molbom da mu pošalje križarsku vojsku i potrebno oružje kako bi se mogao oduprijeti osmanskoj najezdi. Uz to novi bosanski kralj moli krunu i biskupe koji će preobratiti Bosnu iz patarenske vjere.[30] Izaslanici bosanskoga kralja

[30] Što je neobično važno za dobre odnose s papom i crkvom. Podrobnije Ančić 2001: 112.

također mole papu da pošalje svoga legata na dvor kralja Matijaša kako bi ga ovaj ponukao da krene zajedno s bosanskim kraljem u rat protiv Osmanlija (V. Klaić 1882: 322–324). Papa tada šalje Nikolu Modruškoga,[31] krbavskoga biskupa, kao legata na Matijašev dvor. Početkom studenoga 1461. u Jajce dolaze poslanici pape Pija II. koji donose Stjepanu krunu kojom je okrunjen za bosanskoga kralja (Nagy i Nyáry 1875–1878, I: 97, V. Klaić 1882: 325, 1973: 47–48, Ančić 2001: 112). Tako 7. studenoga 1461. sv. Grgur postaje zaštitnikom kraljevstva, a Stjepan prvi i posljednji okrunjeni kralj Bosne s dopuštenjem papinske stolice (V. Klaić 1882: 328, 1973: 47–48). No, ni krunidba Stjepana za kralja nije više mogla pomoći Bosni da ne padne pod osmansku vlast. Kralj Matijaš bio je jedina osoba koja je mogla pomoći Bosanskomu Kraljevstvu, ali je on bio zaokupljen vlastitim problemima i borbom za očuvanje svoga prijestolja. Uza sve to kada je Matijaš Korvin dobio vijest o krunidbi Stjepana Tomaševića za bosanskoga kralja, pogoršali su se ionako loši odnosi između Matijaša i kuće Kotromanića (V. Klaić 1882: 328, 1973: 47–48). Politička situacija još se više zakomplicirala i zbog toga što je u prvoj polovici 1462. Stjepan Tomašević na zahtjev Matijaša Korvina i papinskoga legata Nikole Modruškoga odbio dalje plaćati određeni danak osmanskomu sultanu Mehmedu II. (Ančić 2001: 112). Prema istraživanjima dijela historiografa tijekom druge polovice XX. stoljeća izgleda da je bosanski kralj napao jedno od turskih uporišta na granici Bosanskoga Kraljevstva (Ćirković 1964: 325).

Matijaš je smatrao da Bosansko Kraljevstvo prema državnomu pravu još od XII. stoljeća pripada ugarskoj kruni i da je bosanski kralj njegov vazal (Ančić 2001: 112). Takvo Matijaševo stajalište pogoršalo je njegove odnose s papom Pijem II. jer tim činom on nije priznao neovisnost Bosne koju je priznala Sveta Stolica (V. Klaić 1882: 328, Ančić 2001: 112). Papa Pio II. želio je ipak smiriti strasti Matijaša te je stoga 21. siječnja 1462. poslao ugarskomu kralju pismo u kojem ga moli da se izmiri s bosanskim kraljem, a posebnim pismom moli Ivana Viteza od Sredne da utječe na Matijaševe postupke (V. Klaić 1882: 328). U pismu bosanskomu kralju papa ga moli da se izmiri s Matijašem kako bi se zajednički mogli boriti protiv Osmanlija. Kralju Matijašu nije se svidio takav razvoj događaja pa u svom pismu kori papu zbog nastale situacije i njegova milostiva odnosa prema bosanskomu kralju (V. Klaić 1882: 328–329). No, ipak uskoro dolazi do potpunoga izmirenja dvojice kraljeva, a iste, 1462. godine Stjepan Tomašević šalje Matijašu dio novca koji je kralju bio potreban za sklapanje potpunoga mira s carem Fridrikom III. (V. Klaić 1882: 329, 1973: 39, Ančić 2001: 113). Svojevrsni

[31] O životu Nikole Modruškoga vidi: Kurelac 1988, Grgin 2001: 63–67.

danak koji je bosanski kralj odaslao kralju Matijašu mogao je eventualno biti upotrijebljen da umilostivi osmanskoga sultana Mehmeda II. čime je definitivno zapečatio svoju sudbinu i dodatno potaknuo osmanski pohod u proljeće iduće godine. U međuvremenu je papa Pio II. 11. prosinca 1462. godine imenovao Nikolu Modruškoga svojim legatom u Bosni. Početkom 1463. godine Matijaš je tražio od kralja Stjepan Tomaševića i hercega Stjepana Vukčića da se međusobno pomažu (V. Klaić 1882: 331–332). U proljeće 1463. počela se u Drinopolju okupljati osmanska vojska od 150 000 konjanika (Ančić 2001: 116–117), a Stjepan Tomašević, uvidjevši opasnost, šalje sultanu Mehmedu II. poslanstvo u kojem moli za milost i petnaestogodišnje primirje (Ančić 2001: 113). Mudri Mehmed II. prividno je tada prihvatio mir kako bi spriječio eventualnu Matijaševu pomoć bosanskomu kralju (Ančić 2001: 130). Početkom svibnja 1463. godine Matijaš, plašeći se eventualnoga napada osmanske vojske na Beograd i Ugarsku, odlazi prema Srijemu kako bi spriječio upade dijela osmanske vojske na čelu s Alibegom. Ančić (2001: 130–131, 136) smatra da Matijaš nije ni namjeravo pomoći bosanskomu kralju jer da je to stvarno želio, ne bi krenuo s vojskom u Srbiju umjesto u Bosnu. Osmanska je vojska do 19. svibnja 1463. osvojila sva bosanska mjesta do kraljevskoga Bobovca. Kralj je sa svojom obitelji već ranije napustio Bobovac te pobjegao u Jajce, a u međuvremenu Mehmed II. osvaja Bobovac te kreće na Jajce. Kralj tada u strahu pred osmanskom opasnošću bježi u Ključ, ali njegova je sudbina bila već ranije zapečaćena. Redom padaju gradovi Jajce i Ključ, a bosanski je kralj zarobljen zajedno sa svojim stricem Radojem i njegovim sinom. Krajem svibnja i početkom lipnja Mehmed II. osvaja gornju Bosnu i Usoru. Pohod je okončan potpunim slomom Bosanskoga Kraljevstva. Jedino se Hercegovina uspjela odupriječiti svoj silini osmanskih napada.[32] Kralj Stjepan, koji se zajedno sa svojim stricem Radojem nalazio u osmanskom zarobljeništvu, ubrzo je smaknut u Ključu u lipnju 1463. godine,[33] iako mu je prethodno Mehmed II. obećao slobodu (Nicolaus Modrussiensis 1479, Ančić 2001: 137). Propast Bosanskoga Kraljevstva zaprepastila je i uplašila cijeli kršćanski zapad na čelu s papom Pijem II. Prve vijesti o padu potječu od papinskoga legata Nikole Modruškoga. Starija historiografija različito je izvješćivala o padu Bosanskoga Kraljevstva i uglavnom je podupirala priču o izdaji kao glavnom razlogu poraza (V. Klaić 1882, 1973). Za razliku od njih novija istraživanja s

[32] Podrobnije V. Klaić 1882: 334–339.

[33] Godine 1888. Ćiro Truhelka iskopavao je lokalitet „Kraljev grob“ u Jajcu te je pronašao kostur odrasloga muškarca kojemu je odsječena glava. Prema narodnoj tradiciji riječ je o grobnici Stjepana Tomaševića, iako izravnih dokaza za to nema. Ostaci kostura danas se čuvaju u franjevačkom samostanu u Jajcu.

kraja XX. stoljeća uzrok pada tumače velikim nerazmjerom vojnih snaga Bosanskoga Kraljevstva i Osmanskoga Carstva, silinom napada u proljeće 1463. te diplomatskim neuspjehom papinskoga legata Nikole Modruškoga i same papinske kurije koja nije novčano potpomogla novačenje vojnih jedinica i obranu zemlje (Ančić 1999, 2001, Grgin 1999).

3.4. Vojne akcije Matijaša Korvina u Srbiji i Bosni nakon pada Bosanskoga Kraljevstva

U proljeće 1463. kralj Matijaš počeo je skupljati čete kojima bi se suprostavio velikoj osmanskoj vojsci koju je okupio Mehmed II. U vezi s tim kralj je poslao poslanstva u Rim, Ferraru, Veneciju kako bi dobio novčanu pomoć (Nagy i Nyáry 1875–1878, I). Venecija je 17. svibnja odlučila sklopiti savez s Matijašem te mu je ponudila za idućih šest mjeseci mjesečnu pomoć od 3000 dukata. U ožujku je Matijaš sazvao Sabor u Tolni na kojem je odredio da svaki plemić posjednik mora davati jednoga konjanika na 10 selišta. Kralj je već tada imao i stajaću vojsku od 5000 pješaka i 2000 konjanika, a baruni su bili dužni poslati svoje banderije od 12 000 konjanika. S tom vojskom Matijaš se u svibnju 1463. nalazio u južnoj Ugarskoj i Srijemu. Kao što je već rečeno, Mehmed II. nadmudrio je Matijaša te je manju vojsku od 20 000 konjanika na čelu s Alibegom poslao u Srijem, a sam je s glavninom vojske krenuo na Bosnu koju je tijekom svibnja i početkom lipnja potpuno pokorio[34] (V. Klaić 1973: 59–60). Primivši vijest o sudbini bosanskoga kralja, Matijaš je započeo vojne akcije u osmanskoj Srbiji gdje je oslobodio 15 000 kršćana (V. Klaić 1973: 60). Matijaš u rujnu kreće iz Beograda u Petrovaradin i u njem 12. rujna 1463. sklapa ugovor s mletačkim poslanikom Ivanom Aymom o "savezu i ligi za vođenje rata protiv zajedničkoga neprijatelja" (Nagy i Nyáry 1875–1878, I, Grgin 1997: 29, 2001: 26). Ugovorom se mletački dužd Kristofor Mauro obvezao da će na moru s 40 troveslarki pokrenuti otvoreni rat protiv Osmanlija, a na kopnu u Moreji (ostatku Bizantskoga Carstva) i Dalmaciji. Istim ugovorom ni jedna strana nije mogla sklopiti mir i primirje s Osmanlijama bez dozvole druge strane (V. Klaić 1973: 61, Grgin 1997: 29, 2001: 26). Krajem rujna 1463. godine Matijaš je krenuo u Bosnu i tu početkom listopada iste godine opsjeda Jajce. Grad je osvojen 13. listopada, no sama utvrda odolijevala je ugarskoj vojsci sve do 25. prosinca 1463. godine kada je konačno pala u Matijaševe ruke (Franknói 1891: 95–99, Bak 1990: 71, Ančić 2001: 131, Grgin 2001: 27). Nakon pada Jajca i Zvečaja kralj osvaja i druge bosanske gradove oko Vrbasa i Usore. Matijaš odlazi u

[34] O turskom osvajanju Bosne svjedoči i pismo datirano 10. lipnjem 1463. (Nagy i Nyáry 1875–1878, I: 211).

Dubravu 27. siječnja 1464. godine odakle šalje poslanicu papi Piju II. U njoj opisuje pad Bosne i svoje ratne operacije protiv Osmanlija (V. Klaić 1973: 64, Ančić 2001: 131). Po završetku ratnih operacija u Srbiji i Bosni Matijaš se mogao konačno posvetiti legalizaciji svoga položaja odnosno svečanoj krunidbi za kralja.

4. Svečana krunidba krunom sv. Stjepana

Po završetku rata s Osmanlijama Matijaš se vratio u Budim 13. veljače 1464. gdje je svečano dočekan. No, njegov povratak nisu obilježili sretni događaji jer je ondje dobio vijest o smrti svoje supruge Katarine koja je umrla pri porodu početkom veljače (Nehring 1975: 24, Cawley 2006–2011). Smrt mlade kraljice ubrzo je posve ohladila Matijaševe odnose s Jurjem Podjebradskim, što će se uvelike odraziti na njegovu vanjsku politiku tijekom druge polovice šezdesetih i početkom sedamdesetih godina.

Kralj Matijaš je 24. ožujka 1464. u pratnji brojnih velikaša, plemića i zastupnika gradova došao u Stolni Biograd gdje je 29. ožujka[35] svečano okrunjen krunom sv. Stjepana (Franknói 1879, Kurelac 1982a). Na svečanoj su krunidbi bili prisutni predstavnici Mletačke Republike i Dubrovačke Republike koji su predali kralju darove[36] (V. Klaić 1973: 65). Matijaš je činom krunidbe konačno ozakonio svoju vladavinu pa je sada mogao započeti proces jačanja svoga vladarskoga položaja u Ugarskoj i Hrvatskoj i uvođenju centralističke monarhije[37] (Kurelac 1988: 131–132, Ančić 1999, Grgin 1999).

---

[35] U literaturi se nalaze dvije godine krunidbe Matijaša: 29. ožujka 1464. i 29. ožujka 1465. Jedini prisutni podatak o krunidbi Matijaša 1465. godine nalazi se kod Kurelca (1982a) koji podatak o krunidbi crpi od Franknóia (1879).

[36] Dubrovnik je ovom prigodom kralju darovao 400 dukata.

[37] Ubrzo nakon krunidbe Matijaš dolazi u sukob s Frankapanima i papinskim legatom Nikolom Modruškim. Nikola odlazi iz Budima u Rim u lipnju 1464. godine te se više nikada ne vraća u Ugarsku i Hrvatsku. Razlozi Nikolina odlaska s Korvinova dvora nisu potpuno razjašnjeni. Nikola je bio u dobrim odnosima s kraljem, utjecao je na njega i čak bio njegov poslanik u Veneciji. Nikola ne spominje ni u svojim djelima eventualne sukobe s kraljem. Vjerojatno je postojao neki dublji razlog Nikolina odlaska iz domovine o kojem ni on sam nije želio pisati. Možda je razlog taj što je nakon krunidbe krunom sv. Stjepana 29. ožujka 1464. Matijaš počeo vladati centralistički te mu je vjerojatno smetala nazočnost na dvoru tako utjecajne osobe kakav je bio Nikola Modruški koji je uz to bio dobar prijatelj s Frankapanima s kojima tada Matijaš dolazi u sukob. Galeotto Marzio u djelu *De egregie, sapienter, iocose dictis ac factis Regis Mathiae* piše da je kralj Matijaš pred kraljevskim vijećem i velikašima prikazao Nikolu kao doušnika i njihova protivnika, širitelja razdora između kralja i velikaša. Prema tomu izvoru Nikola napušta Budim dva dana poslije i odlazi u Italiju.

Izvori

Antonius de Bonfinis. *Rerum Ungaricarum decades*. U: Antonius Bonfini. *Rerum Ungaricarum decades*, I–IV/1. 1936–1941. I. Fógel, B. Iványi, Juhász, ur. Lipsiae-Budapestini.

Bak, János M., Leslie S. Domonkos, Paul B. Harvey, ur. 1996. *The laws of the medieval kingdom of Hungary – Decreta regni medievalis Hungariae*, ser. 1, vol 3. Los Angeles.

Döry, Francisci, Georgius Bónis, Geisa Érszegi, Susanna Teke, ur. 1989. *Decreta regni hungariae 1458–1490*. Publicationes archivi nationalis hungarici II – fontes 19. Budapest.

Franknói, Vilmos, ur. 1895. *Mátyás király levelei*, I–II. Budapest.

Franknói, Vilmos, ur. 1900–1903. *Magyarország egyházi és diplomáciai összeköttetése a római Szentszékkel I–III.* Budapest.

Hóman, Bálint, Gyula Szekfű. 1935. *Magyar történet*, III. Budapest.

Nagy, Iván, Albert Nyáry, ur. 1875–1878. *Magyar diplomacziai emlekek Matyas kiraly korabol. 1458–1490*, sv. I–IV. Budapest.

Nicolaus Modrussiensis. 1479. *Defensio ecclesiasticae libertatis*. Cod. Val. Lat. 8092, ff. 1–68.

Teleki, József. 1853–1857. *A Hunyadiak kora*. Pest.

Literatura

Adamček, Josip. 1980. *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća*, Zagreb: JAZU.

Ančić, Mladen. 1999. Renesansna diplomacija i rat. Primjer pada Bosne 1463. *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija, Zbornik Diplomatske akademije*, sv. 2: 143–178. Zagreb.

Ančić, Mladen. 2001. *Na rubu zapada: Tri stoljeća srednjovjekovne Bosne*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Armstrong, Edward. 1936. The Papacy and Naples in the Fifteenth Century. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.

Bak, János M., ur. 1985. *Dictionary of the Middle ages*, sv. 6: Hungary. United States of America.

Bak, János M. 1990. The late Medieval Period 1382–1526. U: *History of Hungary*. P. D. F. Sugar, P. Hanák, ur. London–New York.

Bak, János M., Béla K. Király, ur. 1982. *From Hunyadi to Rákóczi: War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*. Brooklyn.

Bálint, Hóman. 1936. Hungary, 1301–1490. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.

Balogh, Jólan. 1966. *A művészet Mátyás korában*, I–II. Budapest.

Balogh, Jólan. 1975. *Die Anfange der Renaissance in Ungarn: Matthias Corvinus und die Kunst*. Graz.

Birnbaum, Marianna D. 1981. *Janus Pannonius: Poet and politician*. Zagreb: JAZU.

Birnbaum, Marianna D. 1986. Dubrovnik i mađarski kraljevi. *Dubrovnik* XXIX/4–5.

Birnbaum, Marianna D. 1988. Humanism in Hungary. U: Albert Rabil, ur. *Renaissance humanism, Foundations, forms and legacy*, sv. II (*Humanism beyond Italy*). Philadelphia.

Birnbaum, Marianna D. 1992. Matthias Corvinus in Humanist and Popular Perspective. U: *European Monarchy.* Heinz Duchhardt, Richard Jackson, David J. Sturdy, ur. Stuttgart: Steiner.

Budiša, Dražen. 1988. Humanism in Croatia. U: Albert Rabil, ur. *Renaissance humanism, Foundations, forms and legacy*, sv. II (*Humanism beyond Italy*). Philadelphia.

Cawley, Charles. 2006–2011. *A prosopography of medieval European noble and royal families* <http://www.fmg.ac/Projects/MedLands> (Pristupljeno 7. ožujka 2011.)

Csapodi, Csaba. 1973. *The Corvinian library*. Budapest.

Ćirković, Simo. 1964. *Istorija srednjovekovne bosanske države*. Beograd: Srpska književna zadruga.

Dadić, Žarko. 1990. Znanstveni i kulturni krug Ivana Viteza u Mađarskoj u 15. stoljeću. U: *Dani Hvarskog kazališta 16: hrvatski humanizam – Ianus Pannonius*. Nikola Batušić, ur. Split: Književni krug.

Deák, I. 1982. *Encyclopedia International*, s. v. Matthias Corvinus, sv. 11. United States of America.

Dinić-Knežević, Dušanka. 1985. Dubrovčani u službi ugarskih vladara tokom srednjeg veka. *Zbornik Matice srpske za istoriju*, sv. XXXI. Novi Sad.

Dinić-Knežević, Dušanka. 1986. *Dubrovnik i Ugarska u srednjem veku*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Enciklopedija Jugoslavije 1958, s. v. Janus Pannonius, sv. III. Zagreb.

Enciklopedija Jugoslavije 1960, s. v. Janos Hunyadi, sv. IV. Zagreb.

Encyclopedia Britannica Micropedia 1995, s. v. Hungary Matthias I, sv. 7. Great Britain.

Engel, Johann Christian von. 1813. *Geschichte des Ungrischen Reichs*, sv. II. Wien.

Farbaky, Péter, ur. 2008. *Matthias Corvinus, the King: tradition and renewal in the Hungarian Royal Court, 1458–1490: exhibition catalogue: Budapest History Museum, 19 March 2008–30 June 2008*, Budapest.

Fisković, Cvito. 1950. Djela kipara Ivana Duknovića u Trogiru. *Historijski zbornik* III (1–4): 233–239.

Fisković, Cvito. 1965. Umjetničke veze Mađarske i Dalmacije u srednjem vijeku i renesansi. *Mogućnosti* XII (4–5): 493–511.

Fisković, Cvito. 1990. Hrvatski renesansni umjetnici na dvoru Matije Korvina. *Mogućnosti* XXXVII (1–2): 173–177.

Fisković, Igor. 1990. Likovna kultura ugarsko-hrvatskih krajeva u Korvinovo doba. *Mogućnosti* XXXVII (11): 1134–1145.

Franknói, Vilmos. 1879. *Vitez Janos esztergomi ersek elete*. Budapest.

Franknói, Vilmos. 1890. *Hunyadi Mátyás Király 1440–1490*. Budapest.

Franknói, Vilmos. 1891. *Mathias Corvinus, Konig von Ungarn 1458–1490.* Budapest.

Franknói, Vilmos. 1896. A Hunyadiak és Jagellők kora. U: *A magyar nemzet története IV.* Budapest.

Franknói, Vilmos. 1913. *Szilágyi Mihály. Mátyás király nagybátyja.* Budapest.

Franzen, August. 1993. *Pregled povijesti crkve*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Goldstein, Ivo, Borislav Grgin. 2006. *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*. Zagreb: Novi Liber.

Grgin, Borislav. 1997. *Kralj Matijaš Korvin i Hrvatska*. Disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

Grgin, Borislav. 1999. Biskup Nikola Modruški – papinski poslanik na dvoru ugarskog kralja Matijaša Korvina. *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija, Zbornik Diplomatske akademije*, sv. 2. Zagreb.

Grgin, Borislav. 2001. *Počeci rasapa – Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb: Ibis grafika.

Hanák, Péter, ur. 1991. *The Corvina history of Hungary from earliest times until the present day*. Budapest.

Hanák, Péter, ur. 1995. *Povijest Mađarske*. Zagreb: Barbat.

Hantsch, Hugo. 1951. *Die Geschichte Österreichs*. Graz–Wien.

Hrvatska opća enciklopedija 2003, s. v. Hunyadi, János (Ivan, Janko), sv. 5. Zagreb.

Hrvatska opća enciklopedija 2003, s. v. Hunyadi, Ladislav (László), sv. 5. Zagreb.

Hrvatska opća enciklopedija 2005, s. v. Matija Korvin, sv. 7. Zagreb.

Hrvatski latinisti 1969. Sv. I: *Iz latiniteta 9–14. stoljeća, pisci 15. i 16. stoljeća*. Zagreb: Matica hrvatska.

Jedin, Hubert. 1993. *Velika povijest crkve*, sv. III./II. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Klaić, Nada. 1962. *Enciklopedija Jugoslavije*, s. v. Matija Korvin, sv. V. Zagreb.

Klaić, Nada. 1982. *Zagreb u srednjem vijeku*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

Klaić, Vjekoslav. 1882. *Poviest Bosne*. Zagreb.

Klaić, Vjekoslav. 1973. *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. IV. Zagreb: Matica hrvatska.

Kniewald, Dragutin. 1958. Sitnoslikar Dubrovčanin Feliks Petančić. *Tkalčićev zbornik* II: 55–90.

Kniewald, Dragutin. 1961. *Feliks Petančić i njegova djela*. Beograd: SANU.

Kovács, Péter. 1990. *Matthias Corvinus*. Budapest.

Krofta, Kamil. 1936. Bohemia in the Fifteenth Century. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.

Kubinyi, András. 1999. *Matthias Corvinus. Die Regierung eines Königreichs in Ostmitteleuropa, 1458–1490*. Herne.

Kubinyi, András. 2008. *Matthias Rex*. Budapest: Balassi Kiadó.

Kurelac, Miroslav. 1982a. Kulturna i znanstvena djelatnost Ivana Viteza od Sredne (1405–1472). *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti JAZU* XII: 21–34.

Kurelac, Miroslav. 1982b. Ivan Vitez od Sredne i njegov znanstveni krug sredinom XV. stoljeća. U: *Zbornik radova IV. simpozija iz povijesti znanosti "Prirodne znanosti i njihove primjene kod Hrvata u srednjem vijeku"*. Zagreb.

Kurelac, Miroslav. 1988. Nikola Modruški (1427–1480). Životni put i djelo. U: *Zbornik Krbavska biskupija u srednjem vijeku*. Rijeka–Zagreb.

Kurelac, Miroslav. 1990. Ivan Vitez od Sredne i Jan Panonije (Ivan Česmički) između anarhije i tiranije. *Mogućnosti* XXXVII (1–2): 177–197.

Kurelac, Miroslav. 1998. Hrvatski protuturski pisci XV. stoljeća. *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti* 1: 77–92.

Laffan, R. G. D. 1936. The Empire in the Fifteenth Century. U: C. W. Previté-Orton, Z. N. Brooke, ur. 1936. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.

László, Gerő. 1993. *Mátyás király budai palotája*. Budapest.

Márton, Tarnóc. 1994. *Mátyás király és a Magyarországi reneszánsz (1450–1541)*. Budapest.

Matthias Corvinus und seine zeit – Ungarn 1458.–1490. 1990. (katalog izložbe). Budapest.

Matuz, Josef. 1992. *Osmansko carstvo*. Zagreb: Školska knjiga.

Mylyusz, Elemér. 1982. *Matthias Corvinus, Konig von Ungarn*. Schallaburg.

Nehring, Karl. 1975. *Matthias Corvinus, Kaiser Friedrich III., und das Reich*. München.

Nehring, Karl. 1976. *Quellen zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des XV. Jahrhunderts*. Budapest.

Perić, Olga. 1979. Zbirka pisama Ivana Viteza od Sredne. *Živa antika* XXIX (I): 99–111.

Perić, Olga. 1990. Tragom Ivana Česmičkog u pismima Ivana Viteza od Sredne. *Mogućnosti* XXXVII (1–2): 125–132.

Previté-Orton, C. W., Z. N. Brooke, ur. 1936. *The Cambridge Medieval history*, sv. VIII: *The close of the middle ages*. London.

Prijatelj, Kruno. 1957. *Ivan Duknović*. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti.

Raukar, Tomislav. 1997. *Hrvatsko srednjovjekovlje*. Zagreb: Školska knjiga.

Rázsó, Gyula. 1973. *Die Feldzüge des Königs Matthias Corvinus in Niederöstereich*. Firenze.

Rázsó, Gyula. 1982. The Mercenary Army of King Matthias Corvinus. U: János M. Bak, Bela K. Király, ur. *From Hunyadi to Rákóczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*. Brooklyn–New York.

Rázsó, Gyula. 1986. Die Türkenpolitik Matthias Corvinus. *Acta historica academiae scientiarum Hungaricae* 32: 7–14.

Szakály, Ferenc. 1976. Orszag-perspektivak nelkul [A Country without Prospectives]. *Kritika* 8: 29–32.

Szakály, Ferenc. 1982a. The Hungarian-Croatian Border Defense System and its Collapse. U: Bak-Kiraly 1982: 141–58.

Szakály Ferenc. 1982b. A torok-magyar kuzdelem szakaszai a mohacsi csata elott [Phases of Turco-Hungarian Warfare Before the Battle of Mohacs 1365–1526 AD]. U: *Mohacs Tanaulmanyok* 1986: 11–58.

Šanjek, Franjo. 1988. *Crkva i kršćanstvo u Hrvata*, I (*Srednji vijek*), Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Šidak, Jaroslav, Bogo Grafenauer, Dušan Perović, ur. 1953. *Historija naroda Jugoslavije*, sv. I. Zagreb: Školska knjiga.

Šišić, Ferdo. 1975. *Pregled povijesti hrvatskog naroda*. 3. izdanje. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Šunjić, Marko. 1994. Osvrt na ocjene uzroka propasti srednjovjekovne bosanske države. *Radovi Hrvatskog društva za znanost i umjetnost* II. Sarajevo.

Tanner, Marsus. 2008. *The Raven King-Matthias Corvinus and the Fate of His Lost Library*. New Haven–London.

Tomorad, Mladen. 2005. Matijaš Korvin. *Meridijani* 92: 94–99.

Tóth, Zoltán. 1912. *Mátyás király hadűgyi plitikája.* Budapest.

Tóth, Zoltán. 1925. *Mátyás király idegen zsoldosserege.* Budapest.

Velika ilustrirana povijest svijeta, sv. 11 (1454–1600). 1977. Rijeka: Otokar Keršovani.

Zacek, Joseph Frederick. 1984. *Encyclopedia Americana*, s. v. Matthias Corvinus, sv. 18. United States of America.

Zarnóczki, Attila. 1992. *Mátyás király katonái*, I–II. Budapest: Libra Kiadó.

The European Policy of King Matthias Corvinus

The Foreign Policy of King Matthias During the First Years of His Reign (1458–1464)

This article is the first part of a longer paper, in which the author reviews the very complex European policy of the Hungarian-Croatian king Matthias Corvinus from his ascent to the throne in early 1458 until his sudden death in Vienna in the spring of 1490. The whole paper and analysis of events are based on research of various sources and literature.

In the introduction, the author provides a short overview of the life and works of Matthias Corvinus, which is followed by a brief analysis of Croatian and international literature and a review of the major sources of information about King Matthias and Central European history in the second half of the 15th century. The article is primarily dedicated to the foreign policy of Matthias Corvinus during the first years of his reign. In the first chapter the author deals with the relationship between the Hunyadi family, the Counts of Celje and King Ladislaus V the Posthumous of Habsburg, the short period while he was held hostage by George of Poděbrady in Bohemia, and finally his election as King of Hungary in January 1458. The author also gives a short overview of his relationship with his mother Erzsébet Szilágyi, his uncle Mihály Szilágy and George of Poděbrady, Governor of Bohemia. In the second chapter the author describes events that followed his coronation; marriage to Catherine, daughter of George of Poděbrady, and his war for the Holy crown of Hungary with Frederick III of Habsburg and Casimir IV of Poland. This conflict lasted for several years (from early spring of 1458 to the summer of 1463, when the Holy Crown was returned to Hungary) and ended in March of 1464 when Matthias was finally crowned with the Holy Crown. In this part of the text the author reviews the interpersonal relations between the most influential Hungarian and Croatian magnates (Ladislav Garai and Nicholas of Ilok), which reflected on Matthias' foreign policy during the whole period. The author has also analysed the relationship between Matthias and George of Poděbrady until the death of Catherine in February 1464. The last chapter is dedicated to Matthias' relations with the house of Kotromanić, who ruled the Bosnian kingdom at that time, and his dispute with King Stephen Tomašević, son of Stephen Thomas. The relations with Pope Pius II, along with correspondence between Matthias, Pius II and Sjepan Tomašević, are also mentioned and interpreted. The last part of the article deals with the fall of the Bosnian kingdom in May of 1463, the death of Stjepan Tomašević in June of 1463, and Matthias' war with the Ottoman Empire until the winter of 1464. The